

Hep başrolde yaşadı, bir yıldız gibi parladı

DİKMEN GÜRÜN UÇARER

Küçük Sahne'nin yeniden perdele-
rini açtığı gün Türk tiyatro tarihinin
değerli isimlerinden biri son yolculu-
ğuna çıktı.

Bedia Muvahhit Atatürk'ün emriyle
sahneye çıkan ilk Müslüman Türk
kadını olmanın ötesinde çağdaş Türk
kadının da simgesi idi, simgesi olarak
da kalacak.

İlk kez sahneye çıkışından dört yıl
sonra, 1927'de kendisiyle yapılan bir
konuşmada şöyle diyordu Bedia
Hanım:

"Evlenceye kadar artist olacağım
aklıma gelmezdi.

Bir gün Muvahhit bir ziyarette sah-
neyi bırakıp giden Rozalar, Elizeler ye-
rine sanatkar bulmak meselesi konuşu-
lurken 'Bedia'yı sahneye çıkaracağım'
 demiş.

Bedia Hanım hep
başrolde yaşadı, hep bir
yıldız gibi parladı. Tiyatro
sanatına tutkusu, tiyatro
sanatına saygısı onu cumhu-
riyetimizin çığır açan
kadınları arasında ön sıralara
yerleştirdi.

Hakikaten bir hafta sonra ben de
kendimi evvela kulisler arasında, sonra
tiyatro sahnesinde buldum; fakat aile-
lerimizden gizlemek şartıyla... Lakin
aksi gibi Muvahhit, benim resmim olan
bir gazeteyi masanın üzerinde unutmuş,
bunu da dadımız Hafize Hanım gör-
müş, anneme göstermiş; aile arasında
yayıldı. Bir daha gerek benim gerekse
Muvahhit'in annesi tiyatroya gelmedi-
ler. İlk rolüm İbn-ür Refik Ahmet
Nuri Bey'in 'Ceza Kanunu' piyesinde,
Sacide idi; rolümün zamanı gelmiş ge-
çiyordu. Ben hala nefsimle mücadele
etmeye uğraşıyordum; fakat Muvah-
hit'in 'Haydi Bedia!' diyerek beni sah-
neye itmesini hiç unutmam. Bu amirane
sesi her sahneye çıkışımda hatırlarım."
(1)

Bedia Muvahhit'ten sonra pek çok
aydın Müslüman kadın Atatürk'ün
İzmir'de söylediği şu sözlerle kulak ve-
recek ve tiyatro dünyamıza imzalarını
atacaklardı: "Dar-ül Bedayi bu mem-
leketin hayat-ı sanatında çok sevimli ve

çok sevilen bir çiçektir. Türk hanı-
mlarının iştiraki ile bu çiçek daha serpi-
lecek, daha sevimli bir hale gelecektir."
(2) Bugün, Bedia Muvahhit'in ilk kez
sahneye çıkışından 70 küsur yıl sonra

bazı kesimlerde "kadınsız" tiyatro
yapmaktan söz edilirken Ahmet Mu-
vahhid Bey'in 1924'te anlattıkları, dik-
kat çekicidir:

"Gazi Paşa Ateşten Gömlek'i gör-

müşler; 'Bedia Hanım niçin sahneye
çıkıyor' diye sordular. Bu sual mem-
leket ve istikbal hesabına iyi bir garanti
olduğu için Bedia, ilk İzmir'de İbn-ür
Refik Ahmet Nureddin Bey'in 'Ceza

Kanunu' piyesinde, küçük bir rol
yaptı, sonra yine İzmir'de... Nebile ro-
lünü yaptı, iyi karşılandı; sonra Ana-
dolu'da Akhisar'da, Kırkağaç'ta bera-
ber temsiller verdik. Bu benim derin
hayretime mucip olmuştur; biz halkı
müteassıp zannederiz, halbuki hiç zan-
nedildiği gibi karşılanmadı." (3)

Birden aklıma geliyor ve hayli ilerle-
miş yaşına karşın belleği çok kuvvetli
olan anneme soruyorum: "O günlerde
izlediniz mi Bedia Hanım?" Hemen
yanıtıyor: "Evet, ilk kez Giresun'da
izledim İbn-ür Refik Ahmet Nuri'nin
bir oyununda." Orada oynadıkları üç
gün de gitmiş tiyatroya. Perçemli ve
yuvarlak kesilmiş siyah saçlarından
başının açık oluşuna giysilerinin ren-
gine, biçimine kadar hemen her şeyi
hatırlıyor. "Pembe tonlarındaydı elbi-
seleri" diyor. "Şık, zarif, güzel, rahat
bir oyuncuydu. Şaziye ve Kınar hanı-
mlar da oynuyordu, ama başrol Bedia
Hanım'ındı." Evet, Bedia Hanım hep
başrolde yaşadı, hep bir yıldız gibi
parladı. Tiyatro sanatına tutkusu, ti-
yatro sanatına saygısı onu cumhuriye-
timizin çığır açan kadınları arasında
ön sıralara yerleştirdi.

1923'ten, emekliye ayrıldığı 1975
yılına dek Şehir Tiyatroları'nda 500
dolayında oyunda rol aldı. Oynadığı
bazı rollerle adeta özdeşleşti. 1993'te
sahneye çıkışının 70. yılı onuruna Şe-
hir Tiyatroları'nın düzenlediği "Bedia
Muvahhit'e Saygı Gecesi" bir değerbi-
lilik örneğiydi. Doksan küsur yıllık
anlamli, onurlu, mutlu, pırıltili, bir ya-
şam noktalanverdi. Keşke Harbiye
Şehir Tiyatroları'ndan ve Bebek'ten
son yolculuğuna çıktığı günde de bu
değerli sanatçıyı, bu aydın hanımefen-
diyi coşkumuzu, sevgimizi, kıymetbi-
lirliğimizi mekanlara taşıyarak uğur
layabileydik... Bedia Muvahhit'in
Şehir Tiyatroları'nın 70. yılında söyle-
dikleri; onun, çalıştığı kuruma ve ti-
yatro sanatına sevgisinin, saygısının
bir küçük kanıtı: "... Temenni ederim
ki; Darülbedayi'yi kurup yıkılmaması
için omuz veren o geçmişteki sanatkar-
lar gibi, onlardan sonra gelenler de bir-
birlerine karşı olan sevgiye dayanarak
sonuna kadar bu tarihi Türk tiyatrosu-
nu yaşatıp yürütünler." (4)

1 Refik Ahmet Sevengil "Meşrutiyet Tiyat-
rosu", 1968. ME Basımevi sayfa 315.
2 aynı eser, s. 315
3 aynı eser, s. 314
4 Şehir Tiyatroları 70. Yıl Özel Sayısı.
1985. sayfa 84.

Yaşanarak kazanılmış devlet sanatçılığı...

Türk tiyatrosunun ilk kadın sanatçılarından olan Be-
dia Muvahhit bilindiği gibi bir "devlet sanatçısı"dır. Bu
sıfatı taşıyan bir çok sanatçımız var ve eminim ki bun-
ların büyük çoğunluğu da yaptıkları işlerle, bu namı taşı-
maya hak kazanmışlardır.

Ama bence Bedia Muvahhit'in devlet sanatçılığı son-
radan verilmiş bir sıfat değil, çok önceden kazanılmış bir
"özellik"tir. Bu özellik Bedia Muvahhit'in bizzat kendi
varoluşuyla ilgilidir. Bu devlet sanatçılığı yaşanarak ka-
zanılmıştır. İkinci Meşrutiyet sonrasında Türk kadının
çalışma yaşamına girişindeki rolünden, sinemada görev
alan ilk Türk kadınlarından biri oluşuna; Cumhuriyetin
kuruluşu öncesi İzmir'de Mustafa Kemal'in önünde sah-
neye çıkmasından, Cumhuriyetin kuruluşundan hemen
sonra İstanbul'da Desdemona'yı oynayışına kadar...

Hatta öğretmen olarak çalıştığı dönemde çarşafa karşı
çıkışıyla bile bir düşüncenin öncülüğünü yapmıştır.

Bu nedenle inanıyorum ki, Bedia Muvahhit'in damar-
larında Cumhuriyet düşüncesi bir kan gibi dolaşmıştır. O
yaşamını bütünüyle bu düşünceye adanmış bir insandır.
Bu alandaki öncü niteliğini düşünerek Bedia Muvahhit'i
bir cumhuriyet meşalesine benzetebiliriz. Bu meşale
1923'lerde, Cumhuriyetin kuruluşuna paralel olarak
yakılmış, onunla birlikte güçlenmiş ve yeni ateşlerin
yakılmasını sağlamıştır. Özellikle sahneye çıkan her
Türk kadınının ruhunda yanmaya başlayan ateşte, mut-
laka bu meşaleden sıçramış bir kıvılcım vardır. Bedia
Muvahhit bir devlet sanatçısıdır. (Gökhan Akçura'nın
'Bir Cumhuriyet Sanatçısı! Bedia Muvahhit' adlı ki-
tabından)

